

TER BESPREKING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2022-0000526715

Datum
26 september 2022

Opgesteld door
[Redacted]

Samengewerkt met
D&B, Communicatie, RVB,
Prodemos, Academie voor
Wetgeving en
Overheidsjuristen

Bijlage(n)
1

Aan
Van

MBZK
CZW

nota

175 jaar Grondwet in 2023

Aanleiding

- Uw toezegging aan de heer Sneller (TK, D66) en aan de heer Dittrich (EK, D66) om een brief te versturen aan beide Kamers waarin u in gaat op de wijze waarop u in 2023 vorm en inhoud wenst te geven aan de viering van 175 jaar Grondwet van 1848 en waarbij u in elk geval ook ingaat op de grondwetbank en een motie-Ceder/Omtzigt die erom vraagt ervoor te zorgen dat de Grondwet zichtbaar aanwezig is binnen de gerechtsgebouwen (toezeggingen en motie opgenomen in [bijlage](#))
- De Stichting Grondwetcampagne 2023 heeft u aangeschreven met het verzoek om o.a. een financiële bijdrage voor de lustrumviering.
- De zeven grondwetswijzigingen in uw ambtstermijn.
- Tijdens het actua-overleg van woensdagochtend 23 november kwam de vraag aan de orde op welke manier wordt samengewerkt met het Nationaal Comité 4 en 5 mei in relatie tot de viering van 175 jaar Grondwetsherziening 1848. In [bijlage 1a](#) informeren wij u daarover.

Geadviseerd besluit

1. Akkoord gaan met bijgaande conceptbrief aan de Eerste en Tweede Kamer of desgewenst eerst ter bespreking in een PO.
2. Akkoord gaan met een projectmatige aanpak om de Grondwet bij een breed publiek onder de aandacht te brengen met (o.a.) door BZK zelf uit te zetten onderzoek (in eerste instantie een flitspeiling) naar de bekendheid van de Grondwet onder het grote publiek. Dit is een herhaling van een eerder onderzoek dat in 2008 in opdracht van BZK is uitgevoerd.

Kern

- Ter uitvoering van uw toezeggingen heeft **ambtelijk overleg** plaats gevonden met de Academie voor Wetgeving en Overheidsjuristen, ProDemos, Comité 4/5 mei, de Staatsrechtkring, enkele universiteiten en vakbladen, de Raad van State en de Tweede Kamer. Van de griffie EK vernomen dat er nog geen plannen (lijken te) zijn.
- Het resultaat van de meeste contacten is vastgelegd in **bijgaande conceptbrief**, waarin tevens een inleidende concepttekst is opgenomen over de Grondwet, de herzieningen van na 1848, in het bijzonder die van 1983 en 2022, aanpalende wetgeving en constitutionele toetsing.
- Het verzoek van de **Stichting Grondwetcampagne 2023** is met u besproken in een PO.

- Over de **Grondwetbank** heeft u een separate nota ontvangen van CZW/RvB. U bent daarin gevraagd in te stemmen met het voorstel voor een alternatieve invulling van uw toezegging, namelijk verwerking van de nieuwe tekst van artikel 1 Grondwet in de nieuwe entree van de Tweede Kamer. Een overeenkomstige passage hierover is opgenomen in de brief.
- Het onderwerp Grondwet leent zich zeer goed voor een **brede programmatische (communicatie)aanpak**. Zo geeft u invulling aan uw prioriteit democratie & rechtsstaat, waar grondrechten onderdeel vanuit maken. We kunnen hierbij bijvoorbeeld denken aan samenwerking met OCW (burgerschapsonderwijs), J&V (rechtspraak), wetenschap, media (bv NPO Gala van de Grondwet) en culturele instellingen zoals De Balie, Pakhuis De Zwijger etc. CZW, D&B en Communicatie kunnen dit verder uitwerken middels een plan van aanpak dat met u op een later moment kan worden besproken.

Onze referentie
2022-0000526715

Datum
26 september 2022

Toelichting

- Verschillende instellingen en organisaties organiseren activiteiten waarbij in het reguliere programma mede aandacht zal worden geschonken aan 175 jaar Grondwet zonder dat daarvoor extra financiering benodigd is.
- Sommige van deze instellingen geven aan graag bereid en in staat te zijn om extra activiteiten te organiseren en daarover verder mee te denken, maar dat daarvoor aanvullende middelen benodigd zijn.
- In de conceptbrief is nu uitgegaan van datgeen wat daadwerkelijk kan/zal plaatsvinden komende periode met hier en daar een overweging die ruimte biedt voor eventueel aanvullende activiteiten. Dat komt ook nadrukkelijk naar voren in het slotwoord.
- De motie-Ceder/Omtzigt (bijlage) vraagt de regering kortweg om de Grondwet zichtbaar aanwezig te laten zijn in alle gerechtsgebouwen en daartoe in overleg te treden met de rechtspraak. Dat laatste is gebeurd door JenV in een bestuurlijk overleg tussen DGRR en de Raad voor de rechtspraak op 17 november 2021. De voorzitter van de Raad stond er niet onwelwillend tegenover, en heeft voorgesteld deze kwestie mee te nemen in de aankomende discussie over constitutionele toetsing. Gezien dit voorstel lijkt het, aldus ook JenV, opportuun dit onderwerp met de Raad (en de Raad van State) te bespreken zodra de contouren over de constitutionele toetsing vorm krijgen en zijn besproken in beide kamers.

Politieke context

Op 20 december staat de behandeling geagendeerd van de tweede lezing van het initiatiefvoorstel tot artikel 1 Grondwet in de Eerste Kamer. U kunt dan worden gevraagd naar de stand van zaken m.b.t. de viering van 175 jaar Grondwet en naar de uitvoering van de toezegging inzake de grondwetbank.

Financiële/juridische overwegingen

De mate waarin aandacht kan/zal worden besteed aan de Grondwet in 2023 hangt mede af van de beschikbare middelen, waarvoor ruimte wordt gezocht in het nieuwe bestedingsplan. Daarbij staat de insteek voorop dat wordt aangesloten bij activiteiten van andere partijen, die ook zelf belang (kunnen) hebben bij aandacht voor de Grondwet van

1848/1983. Het is van belang hen te betrekken en hen zo nodig het belang van de Grondwet voor de eigen activiteiten te verhelderen.

Onze referentie
2022-0000526715

Datum
26 september 2022

Communicatie

Communicatie is medesteller van deze nota en aldus nauw betrokken, zoals m.b.t. het organiseren van een tweemaalig flitsonderzoek naar de bekendheid van de Nederlandse bevolking met de Grondwet en de opzet van een projectplan voor de viering.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1a	Memo betrokkenheid Comité 4/5 mei n.a.v. Actua 23/11	
2	CONCEPTbrief 175 jaar Grondwet	
3	Overzicht toezeggingen MBZK aan de Eerste en Tweede Kamer	
4	Motie Ceder	

TER INFORMATIE

Nota actief openbaar
Nee

Onze referentie
2022-0000644185

Datum
23 november 2022

Opgesteld door

Samengewerkt met
DGOBDR/D&B/Democratie

Bijlage(n)
0

Aan
Van

de minister van BZK
DGOBDR/CZW en D&B

nota

Nationaal Comité 4 en 5 mei in relatie tot 175 jaar
Grondwetsherziening 1848

Aanleiding

Tijdens het actua-overleg van woensdagochtend 23 november kwam de vraag aan de orde op welke manier wordt samengewerkt met het Nationaal Comité 4 en 5 mei in relatie tot de viering van 175 jaar Grondwetsherziening 1848. Met deze nota informeren wij u daarover.

Kern

- Op 3 november 2023 is het 175 jaar geleden dat de Grondwetsherziening van 1848 werd afgekondigd. Ook is het in 2023 40 jaar geleden dat de Grondwetsherziening van 1983 het licht zag. Beide jubilea geven aanleiding voor een viering in de vorm van activiteiten en andere initiatieven.
- Het uitgangspunt bij de viering van beide jubilea is om de Grondwet, en de historische veranderingen die beide Grondwetsherzieningen teweeg hebben gebracht, onder de aandacht te brengen in alle lagen van de samenleving. Daarom wordt voor de viering van beide jubilea zoveel mogelijk opgetrokken met maatschappelijke organisaties die ervaring hebben met het betrekken van verschillende groepen in de samenleving bij maatschappelijke initiatieven.
- Eén van die maatschappelijke organisaties waarmee wordt gesproken is het Nationaal Comité 4 en 5 mei (hierna: NC). Het NC is bezig met een herijking voor de viering van 5 mei. De sg-BZK heeft hierover gesproken met de voorzitter van het comité en (de) andere sg's. In dit kader heeft voorts een verkennend gesprek plaatsgevonden met een afvaardiging van het NC over de mogelijkheden om de viering van beide jubilea een plek te laten krijgen in de 5-mei viering. Daarbij is onder andere geopperd om tijdens bevrijdingsfestivals stil te staan bij verschillende grondrechten, of informerende video's of afbeeldingen over beide jubilea te delen. Het NC staat hier positief tegenover. Een verdere uitwerking of doordenking met het NC moet nog plaatsvinden.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.